

6-1-1987

การตัดย่อยลูกม้า : รายงานสัตว์ป่วย

พีระศักดิ์ จันทร์ประทีป

ปราจีน วีรกุล

ชาติชาย พวงชมพู

Follow this and additional works at: <https://digital.car.chula.ac.th/tjvm>

Part of the [Veterinary Medicine Commons](#)

Recommended Citation

จันทร์ประทีป, พีระศักดิ์; วีรกุล, ปราจีน; and พวงชมพู, ชาติชาย (1987) "การตัดย่อยลูกม้า : รายงานสัตว์ป่วย," *The Thai Journal of Veterinary Medicine*: Vol. 17: Iss. 2, Article 6.

DOI: <https://doi.org/10.56808/2985-1130.1461>

Available at: <https://digital.car.chula.ac.th/tjvm/vol17/iss2/6>

This Report is brought to you for free and open access by the Chulalongkorn Journal Online (CUJO) at Chula Digital Collections. It has been accepted for inclusion in The Thai Journal of Veterinary Medicine by an authorized editor of Chula Digital Collections. For more information, please contact ChulaDC@car.chula.ac.th.

การตัดย่อยลูกม้า : รายงานสัตว์ป่วย

พระศักดิ์ จันทร์ประทีป^{1,2}

ปราจีน วัชรกุล¹

ชาติชาย พวงชมพู³

บทย่อ

แม่ม้าเทศ อายุประมาณ 6 ปี คลอดลูกตัวที่ 2 เมื่อวันที่ 29 สิงหาคม 2529 เมื่อตั้งท้องได้ 345 วัน แม่ม้าเบ่งคลอดพบแต่หัวไหล่ออกมาคนเลี้ยงพยายาม ช่วยดึงลูกแต่ไม่สำเร็จ เข้าวันรุ่งขึ้นผู้รายงานได้มาช่วยคลอด ตรวจพบว่าลูกตายอยู่ในท่า Ventral longitudinal anterior presentation with flexion of both forelimbs หลังจากเตรียมบริเวณที่แก้ไขตามลักษณะสูติกรรม แล้วหล่อส่นทำการแก้ไขท่า และพยายามดึงออกแต่ไม่สำเร็จ เพราะลูกมีขนาดใหญ่และยาว จึงตัดย่อยลูกม้า เป็นขั้นตอนคือ คอ ขาหน้าขวา และซ้าย ตามลำดับ แก้ไขท่าดึงลูกออกในท่า normal dorsal longitudinal anterior presentation เย็บรอบฉีกขาดที่บริเวณ Vulva ให้ปฏิชีวนะและยาบ้องกันบาดทะยัก และการรักษาหลังผ่าตัดอีก 5 วันติดต่อกัน รกหลุดออกวันรุ่งขึ้น ตัดไหมเมื่อครบ 10 วัน สัตว์หายป่วยเป็นปกติและเป็นสัน สามารถผสมได้ประมาณ 2 เดือนครึ่ง หลังการผ่าตัด

¹ ภาควิชาสัตวศาสตร์ เชนุเวชวิทยาและวิทยาการสืบพันธุ์ คณะสัตวแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

² สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์การแพทย์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

³ กรมการสัตวภัทรบร กะทรวงกลาโหม จ.นครปฐม

ประวัติ

แม่ม้าเพศชื่อ มณฑาทิพย์ อายุประมาณ 6 ปี เริ่มผสมพันธุ์ เมื่ออายุประมาณ 4 ปี ผสมมาแล้วจำนวน 6 ครั้ง สิ่งผสมติดลูกตัวที่ 1 แต่แท้งเสียก่อน ตั้งท้อง 2 เบ่งคลอดเมื่อตั้งท้องได้ 345 วัน เมื่อเป็นวันที่ 29 สิงหาคม 2529 คนเลี้ยงสังเกตเห็นมีแต่หัวลูกโผล่แต่ไม่พบขา ได้มีการพยายามล้วงเข้าไปทางช่องคลอดเพื่อดึงลูกออก แต่ไม่เป็นผลสำเร็จ วันรุ่งขึ้นผู้รายงานได้รับการขอร้องขอให้ไปช่วยคลอด

การคลอดทางคลินิก

แม่ม้ายังมีสภาพทั่วไปของร่างกายเป็นปกติดี มีอาการเบ่งคลอดเป็นระยะ โดยยังคงมีแต่หัวลูกม้าโผล่ออกมาให้เห็น หลังจากนำแม่ม้าเข้าช่องบังคับแล้วฉีดยาชาเฉพาะที่ด้วย Xylocaine hydrochloride ปริมาณ 5 มล. เข้าช่องระหว่างกระดูกโคนหางข้อที่ 1 และ 2 (ลูกศรชี้ตั้งรูปที่ 1) ทำความสะอาดบริเวณปากช่องคลอด และบริเวณโดยรอบ ใช้ผ้าสะอาดพันบริเวณโคนหาง ล้างตรวจท่าคลอดของลูกทางช่องคลอดพบว่าลูกม้าตายแล้ว อยู่ในท่า Ventral longitudinal anterior presentation with flexion of both forelimbs (รูปที่ 2)

การแก้ไขท่าคลอด

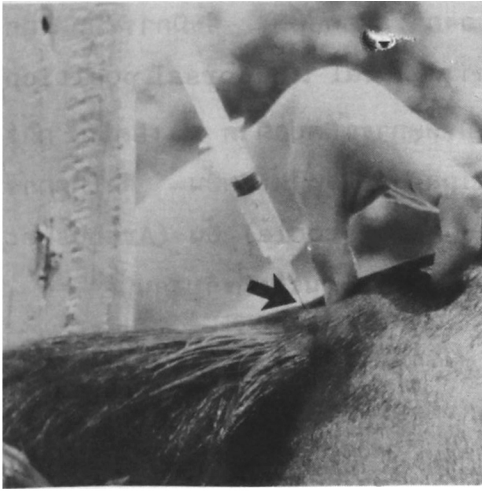
ใช้เชือกผูกยึดบริเวณเส้นเอ็นหัว หล่อลื่นในช่องคลอดและตัวลูกด้วยพาราฟินเหลว

พยายามยืดขาหน้าซ้ายและขวา (รูปที่ 2) แต่ไม่เป็นผลสำเร็จทั้งนี้เพราะขาหน้าทั้งคู่ยาวมาก จนทำให้ไม่สามารถปรับหรือเปลี่ยนท่าได้เลย

การตัดย่อยตัวลูก

ตัดสินใจย่อยตัวลูกโดยใช้ fetotome (รูปที่ 4) และลวด ตัดตรงส่วนคอออกก่อน แล้วดันตัวลูกไปทางด้านหน้า พยายามแก้ไขท่าคลอดอีกแต่ไม่เป็นผล จึงตัดตรงบริเวณ carpal joint ของแต่ละขา ต่อจากนั้นทำการแก้ไขท่าโดยปรับให้ลูกอยู่ในท่า normal dorsal longitudinal anterior presentation หล่อลื่นและใช้โซ่ยืดขาหน้าทั้งคู่ ให้ผู้ร่วมงานช่วยกันดึงขณะดึงตัวลูกออกให้ค่อย ๆ โดยไปทางด้านซ้าย - ขวา พร้อมกับดึงลงด้านล่างโดยมีผู้คอยปรับท่าลูก (รูปที่ 4) จนกระทั่งตัวลูกออกมา รูปที่ 5 แสดงตำแหน่ง บริเวณรอยต่อที่ใช้ fetotome ตัด (ลูกศรชี้) ตรงคอ และ carpal joint ทั้งคู่ ต่อจากนั้นทำการล้างมดลูกด้วยปฏิชีวนะและส่อดยาเห็บ เย็บแผลบริเวณปากช่องคลอด ซึ่งมีการฉีกขาดเพราะแรงเบ่ง (รูปที่ 6) รกหลุดออกในวันรุ่งขึ้น แม่ม้าหายเป็นปกติดีและตัดไหม เมื่อครบ 10 วัน ให้นยาปฏิชีวนะโดยฉีดเข้ากล้ามเนื้อต่อนีก 5 วัน นอกจากนี้ได้ฉีด Tetanus Antitoxoid (T.A.T.) ขนาด 1,500 ใอยู ให้ Supportive treatment โดยให้ dextrose saline วันละ 1 ลิตร

1

2

3

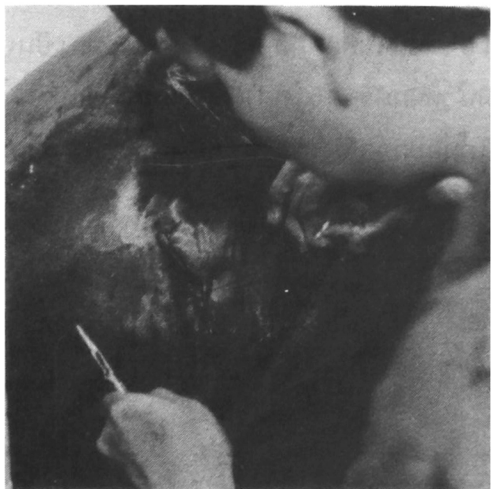
4

5

6

วิจารณ์

ขณะที่คนเลี้ยงเห็นหัวลูก เมื่อตอนเป็นที่เริ่มคลอดนั้น ลูกม้ายังมีชีวิตอยู่ได้ พยายามช่วยกันดึงลูกออก แต่ไม่เป็นผลสำเร็จ เนื่องจากท่าลูกคลอดผิดปกติ โดยมีขาหน้าทั้งคู่ดันผนังมดลูกด้านบนซึ่งยากแก่การปรับท่าเพื่อแก้ไข เข้าวันรุ่งขึ้นผู้รายงานไปช่วยคลอดแม่ม้ารายนี้ พบว่าลูกม้ายาวแล้วได้พยายามแก้ไขท่าลูกก็ไม่เป็นผลสำเร็จเช่นกัน จึงตัดสินใจตัดย่อยลูกม้า โดยตัดบริเวณคอลูกม้าออก พยายามหล่อส้นแล้วปรับท่า โดยเฉพาะขาคู่หน้า แต่เนื่องจากขาทั้งคู่ยาวมาก และดันแน่นอยู่กับผนังมดลูกด้านบน นอกจากนี้ยังไม่สามารถยื่นมือเข้าไปสัมผัสของขาหน้าข้างใดข้างหนึ่งได้ ถ้าขึ้นพยายามทำต่อไปอีกอาจทำไหม้ตลูกสักขาได้ จึงตัดสินใจตัดขาหน้าข้างขวาตรงบริเวณ Carpal joint ก่อนต่อจากนั้นตัดขาข้างซ้ายเสร็จแล้วได้พยายามหล่อส้นเพิ่มเติมใช้ไข้ผูกยึดขาหน้าทั้งคู่ พลิกขาทั้งคู่ให้อยู่ การดึงลูกออกในท่าดึงลงแล้วโยกซ้าย-ขวา สลับกัน หยุดเป็นระยะพร้อมกับเพิ่มการหล่อส้นบางระยะ แม่ม้าถึงกับทรุดลงนอน เพราะความอ่อนเพลียจากการเบ่ง จนในที่สุดก็ออกมาได้ โดยลูกเป็นเพศผู้มีน้ำหนักตัว 45 กก. การคลอดยากในม้าพบได้บ่อยกว่าในโค โดยมีสาเหตุส่วนมากจาก

การที่ลูกมีท่าผิดปกติ ทั้งนี้เพราะในระยะแรกของการคลอดปกติ จะมีการหมุนตัวลูกจากท่า ventral เป็น dorsal position แต่ถ้ามีเหตุการณ์ผิดปกติใด ๆ เกิดขึ้น การหมุนตัวลูกดังกล่าวที่ไม่เกิดขึ้น จึงเกิดการคลอดยาก (dystocia) ขึ้น (Arthur et al., 1982) เช่นรายที่รายงานนี้

ปราสิน และคณะ (1979) ได้รายงานการผ่าตัดเอาลูกออกทางหน้าท้องในม้าคลอดยาก สาเหตุเพราะแม่ม้ามีช่องเชิงกรานแคบ ร่วมกับลูกอยู่ในท่าผิดปกติ แม้แก้ไขท่าคลอดได้แล้วก็ดึงไม่ออก หลังผ่าตัด 2 วันแม่ตาย

เอกสารอ้างอิง

ปราสิน วีรกุล, อรรถพร คุณาวงษ์กฤต, ลุพลณี ศรีประพัต และ ประสิทธิ์ โพรธิภักซ์ 2522 (1979) การผ่าตัดลูกออกทางหน้าท้องในแม่ม้า. เวชศาสตร์สัตวแพทย์ 9(2) : 70 - 76.
 Arthur, G.H., Noakes, D.E. and Dearson, H. 1982. In : Veterinary Reproduction and Obstetrics. 5th ed. Bailliere & Tindall, London p. 219.

Summary

Fetotomy in a mare : A case report

Peerasak Chantaraprateep^{1,2}
Prachin Virukul¹
Chatchai Pongchomphu³

A case of fetotomy in a dystocia mare, aged 6 year is reported. The cause was due to malpresentation together with oversize of the foetus which weighed about 45kg. Correction and traction was not possible. Fetotomy was applied successfully and the mare recovered evenfully.

¹Department of Obstetrics Gynaecology and Reproduction Faculty of Veterinary Science, Chulalongkorn, University.

²Institute of Health Research, Chulalongkorn, University.

³Department of Veterinary Remount, Ministry of Defense, Nakorn-Pathom